

Orhan Pamuk'un *Yeni Hayat* Adlı Romanının Lacanyen Psikanalitik Kavramlarla İncelenmesi

An Analysis of Orhan Pamuk's *The New Life* Novel, Using Lacanian Psychoanalytic Concepts

Münevver Zuhul BİLİK*, Felek YOĞAN**, Ayşen MARAŞ***

Öz

Doğuşundan beri psikanaliz, edebiyat ile karşılıklı bir ilişki içerisinde olmuştur. Psikanaliz ve edebiyat arasındaki bu karşılıklı ilişki yoluyla birçok edebi eser, psikanalitik yaklaşımın temellenmesinde etkin rol oynarken psikanalitik kuram da birçok edebi eserin yorumlanmasını şekillendirmiştir. Bu makalede de Orhan Pamuk'un 1994 yılında postmodern anlayışla kaleme aldığı *Yeni Hayat* romanı, Fransız psikanalist Jacques Lacan'ın psikanalitik kavramları ile incelenecektir. *Yeni Hayat* romanının postmodern anlayış ile yazılması; romanda yer alan birçok ifadenin içinde çok anlamlılığı barındırmasına fırsat tanımaktadır. Sahip olduğu bu çok anlamlılık yoluyla roman, her okuyuşta farklı anlam kurguları ile yapılmaktadır. Lacan ise psikanalitik kuramını oluştururken dilbilime önem vermiştir ve bilinçdışı kavramını gösteren ve gösterilen ilişkisi ile açıklamıştır. Bilinçdışı ve dil çalışmalarında metafor kavramına dikkat çeken Lacan, edebi eserler üzerine yaptığı çalışmaları da bu kavram üzerinden ele almıştır. Bu bağlamda, postmodern anlayışın getirdiği çok anlamlılık da göz önünde bulundurulduğunda, *Yeni Hayat* romanının Lacanyen psikanalitik yaklaşımla incelenmesinin bu romanı okumaya ayrı bir zenginlik katacağı düşünülmektedir. *Yeni Hayat* romanı, Osman adlı karakterin bir kitapla karşılaşmasını ve o kitapta bahsi geçen yeni hayatı bulma amacıyla yolculuklara çıkmasını konu edinmektedir. Roman; ana karakterin âşık olduğu Canan, rekabet ettiği Mehmet ve oğlu olmak istediği Dr. Narin ile olan ilişkileri etrafında şekillenmektedir. Romanın kurgusunda önemli yeri olan "kitap," "Canan", "yolculuk", "Mehmet," ve "Dr. Narin" ifadelerinin roman içerisinde birden fazla anlama işaret ettiği düşünülmüş ve bu bağlamda bu ifadeler birer metafor olarak değerlendirilmiştir. Söz konusu ifadeler; Lacanyen psikanalitik kurama göre psişik yapıyı oluşturan gerçek, imgesel ve simgesel düzlemle ilişkili olarak ele alınmıştır. Bu amaçla *Yeni Hayat* romanından seçilen beş ifade; Lacanyen psikanalitik kuramın temel kavramlarından olan nesne a, das Ding, jouissance, ideal-ego ve babalık işlevi kavramları ile incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Orhan Pamuk, *Yeni Hayat*, Lacanyen psikanaliz, nesne a, das Ding, ideal-ego, babalık işlevi.

*Arş. Gör., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, e-posta: uzmpsk.zuhalbilik@gmail.com, ORCID: 0000-0002-2726-7915

** Uzman Psikolog, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, e-posta: felekyogan@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5246-9183

*** Dr. Öğr. Üyesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü, e-posta: aysenmaras@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8292-2580

Abstract

Since its birth, psychoanalysis has been in a reciprocal relationship with literature. Through this reciprocal relationship, many literary works play an essential role in the foundation of the psychoanalytic approach while psychoanalytic theory has also shaped the interpretation of many literary works. In this article, *The New Life* novel, written by Orhan Pamuk with a postmodern approach in 1994, will be analyzed with the psychoanalytic concepts of French psychoanalyst Jacques Lacan. Writing the novel with a postmodern approach provides an opportunity for many expressions in the novel to have multi-layered meanings. Thanks to that, the meaning in the novel could be constructed differently in each reading. French psychoanalyst Jacques Lacan, whilst developing his psychoanalytic theory, recognized the importance of linguistics. He located the unconscious within the signifier-signified relationship. Drawing attention to the concept of metaphor in unconscious and language studies, Lacan also handled his studies on literary works through this concept. Thus, analysing this novel through Jacques Lacan's psychoanalytic concepts will add richness to the interpretation of the novel. The novel is about the character of Osman encountering a book and traveling to find the new life mentioned in that book, and it is fictionalized around Osman, Canan, with whom Osman falls in love, Mehmet with whom he competes, and Dr. Narin of whom he wants to be a son. In this context, the expressions of "book", "Canan", "journey", "Mehmet," and "Dr. Narin" are considered as metaphors because of having multi-layered meanings. These five expressions selected from *The New Life* novel; has been studied with the basic concepts of Lacanian psychoanalytic theory as the object a, das Ding, jouissance, ideal-ego and paternal function.

Keywords: Orhan Pamuk, *The New Life*, Lacanian psychoanalysis, object a, das Ding, ideal-ego, paternal function.

Giriş

“Aynı masalları dinlemelerine rağmen, ötekiler hiç böyle bir şey yaşamadılar.”
Novalis (akt. Pamuk, 2019, s. 6)

Psikanaliz ve edebiyat arasındaki ilişkiyi karşılıklı bir ilişki olarak tanımlayabiliriz. Bilinçdışının kâşifi olarak bilinen Sigmund Freud'un teorik temeli incelendiğinde; Sophokles'in *Kral Oidipus (Oedipus Rex)* adlı eseri başta olmak üzere, W. Sheakpeare'in *Hamlet*'i ve E.T.A. Hoffmann'ın *Kum Adam'ı (Sand Man)* gibi birçok eserin Freud'un hem teorik hem de klinik pratiğini oluşturmasında etkili olduğu söylenebilir. Bu bağlamda Freud, bilinçdışını kendisinden önce şairlerin/yazarların ve filozofların keşfettiğini vurgulamıştır. Freud, bilinçdışının keşfindeki kendi rolünü ise bilinçdışını bilimsel bir metot olarak çalışabilmek şeklinde ifade etmiştir. Freud başta olmak üzere, Marx ve Hegel gibi farklı disiplinlerdeki kâşif ve düşünürlerin de edebiyattan etkilendikleri bilinmektedir. Edebiyatın, insanın özünü anlama arayışındaki adanmışlığı düşünüldüğünde; bilimin, edebiyatın omuzlarının üzerinde durduğu söylenebilir. Buna ek olarak, örneğin M. Shelley, F. Dostoyevski, E. A. Poe ve Novalis'in eserlerinde psikanalitik yaklaşıma yakınlık kendini gösterirken sürrealist yazarlardan biri olan F. Kafka ise eserlerinde psikanalitik kavramları açık bir farkındalıkla ele almıştır (Trilling, 1950/2008, ss. 47-61). Bu bağlamda edebi eserlerin, insanlığın varoluşundan beri süregelen meseleleri ele aldığı; psikanalizin ise edebiyat ile karşılıklı olarak bu meseleleri anlamlandırdığı, yorumladığı ve kavramsallaştırdığı söylenebilir. Bu çalışmada da Orhan Pamuk'un 1994 yılında yayınlanan *Yeni Hayat* romanı Freud'un takipçilerinden biri olan Jacques Lacan'ın psikanalitik kuramı çerçevesinde incelenecektir.

Orhan Pamuk'un 1994 yılında yayımlanan *Yeni Hayat* adlı romanı, postmodern edebi anlayış ile yazılmış romanlardan biridir. Postmodern anlayışın benimsediği gerçekliğin okurun anlamlandırması üzerinden çok anlamlılık ile var edilmesi nedeniyle (Bozkurt, 2016); *Yeni Hayat* romanındaki birçok ifade, okuyucuyu birden fazla gösterilene götürmekte ve bu da okuyucuların her okuyuşunda farklı anlam çağrışımlarına alan tanımaktadır. Bu anlamda bu romanın, psikanalitik teorisini geliştirirken dilbilime önem veren ve bilinçdışını gösteren (*signifier*) ile gösterilen (*signified*) ilişkisinde bir temele oturtan Fransız psikanalist Jacques Lacan'ın psikanalitik kavramları (Evans, 1996, s. 189) ile incelenmesinin romanı okumaya ayrı bir zenginlik katacağı düşünülmektedir. Bilinçdışının dil gibi yapılandırıldığı (1955-1956/1993, s. 119) ifade eden Lacan'a göre, bilinçdışı çalışması ancak dil çalışmaları ile yapılabilir (1966/2006a, ss. 202-203). Nitekim dilbilim alanında çalışan F. Saussure'den etkilenen Lacan, gösteren ve gösterilen ilişkisine odaklanmıştır. Gösteren ve gösterilen arasındaki ilişkiyi Saussure'den farklı olarak kaygan bir

zeminde yerleştiren Lacan, gösterilenin gösterenin altından kaydığını ve dildeki gösterenlerin öznenin biricik yapılanmasına bağlı olarak her öznede farklı gösterilene işaret ettiğini söylemiştir (1966/2006b, ss. 412-441). Lacan'a göre, gösteren ve gösterilen arasındaki bu boşlukta, bilinçdışının hakikati ortaya çıkmaktadır (1966/2006a, s. 215). Lacan, dil ve bilinçdışı ilişkisini çalışırken özellikle metafor (*metaphor*) ve metonimi (*metonymy*) kavramlarına odaklanmıştır. Lacan, bir gösterenin farklı bir gösterene işaret etmesini metafor olarak açıklamakta; gösterenler zincirinde birbirleri ile ilişkili olan gösterenlerin, anlamsal olarak bir gösterenden diğer gösterene olan hareketini ise metonimi olarak ele almaktadır (1955-1956/1993, ss. 218-221). Lacan, edebi değerlendirmenin bu bağlamda yapılmasını savunmaktadır. Poe'nun *Çalınan Mektup* (*The Purloined Letter*) adlı önemli eserini de metafor ve metonimi kavramları çerçevesinde analiz etmesi de Lacan'ın edebi değerlendirmelerinden birine örnek olarak verilebilir. Lacan'ın bu çalışmasında dikkat ettiği gibi (Stanizai, 2019); bu çalışmada da öncelikle *Yeni Hayat* romanının konusu, Orhan Pamuk'un karakterleri nasıl nitelendirdiği, kullandığı üslubu ve hikâye anlatım tarzı değerlendirilerek kitabın kurgusunu oluşturan "kitap", "Canan", "yolculuk", "Mehmet" ve "Dr. Narin" kavramları birer metafor olarak ele alınmıştır. Bu metaforlar çalışmanın sonraki bölümlerinde; Lacanyen psikanalitik kuramda yer alan nesne a (*object a*), das Ding (*the Thing*), jouissance, ideal-ego (*ideal-ego*) ve babalık işlevi (*paternal function*) kavramları ile derinleştirilecektir. Lacanyen psikanalitik kuramda yer alan bu kavramlar Lacan'a göre psişik yapıyı oluşturan üç düzlem bağlamında ele alınacaktır: gerçek (*the real*), imgesel (*the imaginary*) ve simgesel (*the symbolic*) düzlem. Lacan'a göre öznenin yapılanmasını oluşturan bu düzlemler, belirli gelişim aşamaları ile birbirlerine dögümlenirler.

Gerçek düzlem (*the real register*), dil öncesi dönemi karşılık gelmektedir. Bu bağlamda, gerçek düzlemde herhangi bir temsil (*imge, gösteren*) yer almamaktadır. Bu nedenle gerçek düzlem, imgesel ve simgesel düzlemin ötesinde; temsilin, simgeselleştirmenin ve anlamın kurgulanmadığı noktada konumlanmaktadır. Bu haliyle de gerçek düzlem, hayal edilemeyen ve ifade edilemeyen bir alanı kapsar. Bebeğin; annesi ile bedensel olarak bir bütün gibi yaşadığı, ihtiyaçlarının beklemeksizin annesi tarafından karşılandığı, hiçbir boşluğa yer olmayan simbiyotik ilişki gerçek düzlemde konumlanmaktadır (Evans, 1996, ss. 162-164).

İmgesel düzlem (*the imaginary register*) ise Lacan'a göre ayna evresinde (*mirror stage*) yapılanmakta ve öznenin imgesel dünyasına işaret etmektedir. Ayna evresinde aynadaki imajı ile tanışan çocuk, bu imajdan büyülenir; çünkü bu imaj, çocuğun deneyimlediği parçalı bedeninden daha bütüncül ve daha üstün bir formdadır. Çocuğun aynadaki bütüncül imajı, yansıttığı bütünlük algısı ile çocuğu parçalanma tehdidi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu bağlamda, çocuk ve imajı arasında bir ikilik ortaya çıkar. Bu tehdit karşısında parçalanma kaygısı ile karşılaşan çocuk, bu kaygı ile başa çıkmak için aynadaki imajı ile özdeşleşme (*identification*) kurar ve böylece ego yapılanması başlar. Çocuğun; aynadaki imajı ile kurduğu bu özdeşleşme süreci Lacanyen özne kurulum aşamalarından biri olan yabancılaşma (*alienation*) olarak adlandırılır. Bu özdeşleşme, çocuğun kendine olan yabancılaşmasına, bir diğer ifadeyle dilde olan yabancılaşmasına karşılık gelmektedir. Dil ile olan ilişkisinde imgesel düzlem, gösterilene yani anlama karşılık gelmektedir. Anlamın bu bağlamda imgesel düzlemde kurulması nedeniyle, her gösterenin sabit bir gösterilene bulunmamakta ve gösterilenler kaygan bir zeminde konumlanmaktadır. Bu kayganlık her öznede farklı anlam kurulumlarına alan tanır (Evans, 1996, ss. 64-67).

Özne yapılanmasında yer alan üç dögümden sonuncusunu oluşturan simgesel düzlem (*the symbolic register*), yasaya işaret etmektedir. Bu bağlamda Lacan'a göre, medeniyetleşmenin temeli olan ensest yasağı ilk simgeselleştirmeye karşılık gelmektedir. Özneleşme sürecinde çocuk, annesi ile olan ikili ve bu nedenle imgesel olan ilişkiden aldığı zevkten vazgeçmek zorundadır. Bu bağlamda, kastrasyon (*castration*) süreci ile bu zevkten vazgeçen çocuk, annesinin arzusundan da ayrılmaktadır (*separation*). Annenin arzusunun çocuktan ayrıştığı yani anne ve çocuğun birlikte olamayacaklarına işaret eden ise Baba-nın-Adı (*Name-of-the-Father*) gösterenidir. Lacan simgesel düzlemi temellendirirken, Levi-Strauss'un antropolojik teorisinden yararlanmış ve Levi-Strauss'un teorisi bağlamında, simgesel düzeni oluşturan evlilik ve soy bağlarıdır. Bu bağlamda soyadının, çocuğun annesi ile birlikteliğinin imkansızlığına işaret ettiği söylenebilir (Evans, 1996, ss. 203-204). Baba-nın-Adı göstereninin annenin arzusunu işaret etmesi ile kurulan ilk metafor yoluyla özne kurulumu tamamlanır (Evans, 1996, s. 122) ve özne yaşantıları ile yeni gösterenler ve onların işaret ettiği gösterilenlerle gerçekliğini kurgular (Evans, 1996, s. 84).

Kitap, “Bir gün bir kitap okudum ve bütün hayatım değişti.” (Pamuk, 2019, s. 7) cümlesi ile başlamaktadır. Romanın sonlarına doğru adının Osman olduğunu öğrendiğimiz 22 yaşında, mühendislik fakültesinde öğrenci olan romanın ana karakterinin hayatı, okuduğu bir kitapla değişmiştir. Ana karakter, annesi ile yaşadığı evinden ayrılıp kitapta bahsedilen hayatı bulabilmek için yolculuklara çıkmaya başlamıştır.

Arzu Nesnesi Olarak Kitap: Yeni bir Hayat

Okuduğu bir kitapla hayatının değiştiğini söyleyen Osman, kitapta okuduklarını “... öteki hayatın eşliğinden sızan ışığı gördüm; şimdiye kadar bilmediklerimi ve bildiklerimi gördüm; kendi hayatımı gördüm, kendi hayatımın alacağını sandığım yolu...” (Pamuk, 2019, s. 8) şeklinde açıklamakta ve okuduğu kitapta karşılaştığı yeni hayattan bahsetmektedir. Osman, bu yeni hayatı ise şu kelimelerle tanımlamıştır: “İçimde ışıltısını hissettiğim yeni hayat, uzakta bir yerde, belki erişilmez bir ülkeydi.” (Pamuk, 2019, s. 13). Buna ek olarak Osman’ın, kitabın ve kitabın bahsettiği yeni hayat hakkındaki şu ifadeleri oldukça önemlidir: “Kitap suların dibinde asırlardır yatan kayıp bir hazineyi bulup ortaya çıkarıyor.” (Pamuk, 2019, s. 9). Osman’ın kitap hakkındaki bu ifadeleri değerlendirildiğinde, romanda bahsedilen kitabın Osman için arzu nesnesi konumunda olduğu düşünülmüştür.

Lacan, öznenin arzulanabilmesi için eksiğin varlığının elzem olduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda öznenin, eksiğin etrafında yapılandığı ve eksiğin öznenin arzusunun nedeni olduğu söylenebilir. Lacan, öznenin arzusunun nedeni olan nesnenin, nesne a olduğunu ifade etmiştir. Nesne a, öznenin dil öncesi dönemde kaybettiği *das Ding*’in bir göstereni olarak yani bir eksiklik olarak var olmaktadır. *Das Ding* Lacan’a göre, tekrar bulunmak istenen ama asla bulunamayacak olan, tam ve mutlak Başka, yani öznenin anne ile olan ilişkisidir. Özne, kaybettiği bu nesneyi elde edebilmek için, diğer bir deyişle nesne a’nın temsil ettiği boşluğu tamamlayabilmek için hayatı boyunca bu nesnenin peşinde koşmaktadır. Lacan’a göre; bu kayıp nesneye ulaşmak imkânsız olmasına rağmen, özne bu boşluğa karşılık gelen ikame arzu nesnelere ulaşabilir (Lacan, 1959-1960/1992, ss. 43-70; Lacan, 1962-1963/2014, ss. 25-27). Osman’ın, kitabı “suların dibinde asırlardır yatan kayıp bir hazine” olarak tanımlaması; kitabın Osman için ikame arzu nesnesi konumunda olduğuna işaret etmektedir. Osman’ın bu ifadesi ile arzulanana (*bir hazine*) kayıp nesneye (*suların dibinde asırlardır yatan kayıp*) atıf yaptığı düşünülmüştür. Osman’ın yeni hayatın “erişilmez” oluşunu ifade etmesi de bu kayıp nesnenin ulaşılamaz oluşuna işaret etmektedir.

Osman’ın, okuduğu kitabı “Hayatımı böylesine değiştirecek olan kitap aslında sıradan bir eşya idi.” (Pamuk, 2019, s. 8) şeklinde tanımlaması da kitabın Osman için ikame arzu nesnesi konumunda olduğu fikrini desteklemektedir. Bu ifade, kitabın Osman için hem sıradan bir konumda hem de Osman’ın hayatını değiştirecek bir konumda bulunduğu işaret etmektedir. Bu bağlamda, kitabın bir eşya olarak sıradanlığından ziyade metaforik olarak Osman’ın hayatında neyi temsil ettiği önem kazanmaktadır. Osman bu temsilin peşinden gitmek istemekte ve bunu “... her şeyin başlangıcı orada, kitabın satırları arasındaydı ve ben o yola çıkacaktım artık.” (Pamuk, 2019, s. 10) şeklinde ifade etmektedir.

Roman boyunca, Osman’ın ulaşmak istediği yeni hayatın nasıl bir hayat olduğu ve Osman için neyi temsil ettiği sorusu önem kazanmaktadır. Osman’ın hayatında önemli bir rolü olan ve Osman’ın babasının iş arkadaşı olan Demiryolcu Rıfki Amca, Osman’ın severek okuduğu ve *Yeni Hayat* romanında sıkça bahsedilen çocuk kitaplarını yazmaktadır. Romanın ilerleyen bölümlerinden anlaşılacağı üzere, Osman’ın okuduğu kitabın adı da “Yeni Hayat’tır” ve o kitabı Osman’ın hayatını yazma amacıyla Demiryolcu Rıfki Amca yazmıştır. Osman, bahsi geçen “Yeni Hayat” kitabındaki “yeni hayat”, “yolculuk”, “kaza”, “karamela” ve “melek” gibi işaretlerin peşine düşmektedir. Bu noktada, Osman’ın peşinde olduğu şeyin kendi hayatının ve kendi arzusunun cazibesi olduğu söylenebilir. Osman’ın şu tasviri de bunu desteklemektedir: “Kitabı iki elimin arasında tuttum ve çocukluğumda resimli romanları okuyup bitirdiğim zamanlar yaptığım gibi sayfaları arasından çıkan kâğıt ve mürekkep kokusunu kokladım. Aynı kokuyla kokuyordu.” (Pamuk, 2019, s. 10). Fakat, Osman bir süre sonra romanda yazılanların başka kitaplardan alıntı olduğunu, karamela ve melek gibi işaretlerin ise bir anlamının olmadığını fark eder. Bu bağlamda kitap, kitabın anlattıkları ve işaret ettiklerinin ilk başta Osman’ın arzulanacağı nesne konumunda bulunmasına

rağmen Osman'ın sonunda ulaştığı şeyin anlamsızlık ve boşluk olması da nesne a'ya hiçbir zaman ulaşılamayacak olmasının bir karşılığıdır.

Bunlara ek olarak Osman için kitabın arzu nesnesi konumu düşünüldüğünde, Osman'ın kitapla nasıl karşılaştığı da romanda önemli bir yer almaktadır. Osman kitapla tanışmasının, bir kadının elinde kitabı görmesi ile gerçekleştiğini ifade etmiştir. Bu kadın, Canan, Osman'a; "Seni kitaba bağlayan şey nedir?" diye sorduğunda ise Osman şöyle cevap vermiştir: "Bir ilhamla "Kitabı senin okumuş olman." demek isterdim, melek." (Pamuk, 2019, s. 19). Kitabın ilerleyen bölümlerinde de Osman, hayatının bir kitap yerine bir aşk yüzünden kaydığını ifade etmektedir. Lacan'a göre nesne a'nın işaret ettiği, das Ding arkaik Başka'ya, yani yasak arzusunun (aşkın) nesnesi olan anneye işaret etmektedir (Evans, 1996, ss. 207-208). Bu anlamda, öznenin arzulamasının öncülü olan das Ding'in kaybı ve bu kaybın işaret ettiği boşluğu ikame arzu nesnelere ile doldurma çabası da anneye olan aşka ulaşma çabası ile ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda öznenin arzusunun nedeninin aşk oluşu; Osman'ın kitaba olan bağlılığının da aşk ile, annesine olan aşkı ile başladığını göstermektedir. Bu anlamda Osman'ın âşık olduğu kadınla yani Canan'la olan ilişkisi, Osman'ın kitap ile olan ilişkisini anlamak açısından bir sonraki bölümde incelenecektir.

Kavuşulması İmkânsız Bir Saray Aşkı (Courtly Love) Olarak "Canan Aşkı" ve Das Ding

Canan, Osman'a ilk kez kitabı gösteren ve Osman'ın ilk gördüğü an âşık olduğu kadındır. Osman, yeni hayatı aradığı yolculuklara Canan ile birlikte çıkmaktadır. Canan ismi "gönülden sevilen, sevgili" ile "tasavvufta Tanrı" anlamlarını taşımaktadır (Canan, t.y). Orhan Pamuk'un, Osman'ın âşık olup hiç ulaşamadığı kadına Canan ismini vermesi dikkat çekicidir. Osman roman boyunca, Canan'a âşiktir; ona ulaşmak ister ancak bu kavuşma hiçbir zaman gerçekleşmez. Osman'ın imgesel dünyasında Canan, isminin çağrışımlarına uygun olarak melek gibi yüce ve ulaşılamaz bir kadın olarak tasvir edilir.

Lacan, *Psikanalizin Etiği* (1959-1960/1992, ss. 139-154) adlı seminerinde saray aşkına (*courtly love*) önemli bir yer ayırmıştır. Saray aşkı kavramı, ilk kez 11. yüzyıl sonlarında Akdeniz'e kıyısı olan Languedoc'da (bugünkü Occitanie) ortaya çıkar (Lewis, 1936/2013; Price, 2018). Saray aşklarında şiiri yazan âşık, ulaşamayan soylu bir kadına şiirler yazar ve aşkını anlatır. Âşık olduğu kadının karşısında her daim diz çökmüş duran şair, kendini hizmetkar veya esir olarak tanımlar (Lewis, 1936/2013). Lacan saray aşkında, feminen nesnenin "garip bir şekilde" ulaşılamaz olduğunu söyler ve bu durumu privasyon ile ilişkilendirir (1959-1960/1992, s. 149). Privasyon, sembolik olarak var olan nesnenin gerçekteki eksikliğini, yokluğunu ifade eder (Lacan 1956-1957/ 1991, s. 32). Aşk şiirlerinde ulaşılamayan bu kadına *Mi Dom* (*my Lord/Lordum*) olarak da seslenilmektedir ve adeta özü yoktur, içi boşaltılmıştır (Lacan, 1959-1960/1992, s. 149). Lacan, âşığın aslında çaresizce talep ettiği şeyin, gerçek olandan mahrum kalmak olduğunu vurgular ve insanın das Ding ile olan ilişkisinde de aynı durumun söz konusu olduğunu ifade eder.

Das Ding kavramına Lacan (1959-1960/1992, s. 58) ilk kez *Psikanalizin Etiği* seminerinde yer vermiştir. Lacan, Freud'un 1925 tarihli *İnkâr* (*Verneinung*) makalesinde das Ding'in izini sürer ve Freud'un hiçbir zaman aranan nesnenin ne olduğunu açıkça dile getirmediğini belirtir. Freud, haz ilkesi ile ulaşılmak istenen bir nesnenin (*Thing*) olduğuna, bu nesnenin iyiliği ve hazzı temsil ettiğine işaret etmektedir. Fakat Lacan bu ikinin ne olduğunun Freud tarafından hep gizemli bırakıldığını söyler. Lacan'a göre, bu "yüce iyiye" hiçbir zaman ulaşılamaz (1959-1960/1992, s. 70). Yüce iyi, das Ding'dir ve en önemli özelliği asla ulaşılamayacak bir eksik olmasıdır. Das Ding'e ulaşmak ölümcüldür. Das Ding, insanın bütün ihtiyaçlarının yok olduğu bilinçdışının en derin noktasıdır. Lacan'a göre (1959-1960/1992, s. 71) insanın bütün gelişimi das Ding'in eksikliği çevresinde şekillenir. Bu eksik bir karadelik gibidir, insanın arayışına kütle çekimi gibi etki eder ve yön verir. Das Ding, yani asla ulaşılamayacak olan eksik arzu nesnesi, insanın yaşamındaki arzuyu şekillendirir; fakat insan bu temel eksikliğe hiçbir zaman ulaşamaz; her zaman eksikliği aramaya mahkumdur. Lacan, anne ile sınırları aşan bir birleşme ve özdeşleşme arzusunun das Ding'e ulaşmak ile eşdeğer olduğunu, bu arzusunun das Ding'in yerini işgal ettiğini belirtir (Lacan, 1959-1960/1992, s. 67). Das Ding arayışının yönünü çizen ise haz ilkesidir. İnsan haz ilkesi sayesinde, her zaman das Ding'i arar ve aslında bu arayışta ona ulaşmamayı başarır (Lacan, 1959-1960/1992, s. 68).

Lacan'a göre (1959-1960/1992, s. 150), saray aşkında da âşık olunan kadın hücrenin içinde yer alan koful gibi, bütün gösterenlerin merkezinde olan bir boşluğa benzemektedir. Bu kadının hiçbir zaman gerçek

ve somut erdemlerinden söz edilmemektedir. Erdemle ilişkilendiğinde dahi bu erdemli olduğu için değil, erdemin işlevlerini simgelediği içindir. Bunun yanı sıra, âşık olana uyguladığı sınavlar keyfi ve acımasızdır. Lacan'a göre (1959-1960/1992, s. 151) bu aşk, narsisistik bir yapıdadır. Âşık olan özne âşık olduğu kadına kendi ideallerini yansıtmaktadır. Saray aşkı, arzusunun sınırlarını ihlal etmiş halidir (Lacan, 1959-1960/1992, s. 152). Das Ding'in temsili olan kadının yeri boştur; öznenin arzusunun etrafında şekillendiği bir karadelik gibidir. Bu nedenle, das Ding'de olduğu gibi, hiçbir zaman ulaşılamayacak olandır. Saray aşkında, âşık olan âşık olduğu kadına ulaşmayı arzular ama aynı zamanda bu kavuşma kadar türkütücü hiçbir şey yoktur. Aslında âşık olanın, âşık olduğu kadından gerçek isteği kavuşmayı ertelemesidir (Zizek, 2005). Kavuşmamak, arzusunun ve arayışın devam etmesini sağlamaktadır. Zizek'e göre (2005) saray aşkı mazoşistik bir tiyatro oyununa benzemektedir.

Yeni Hayat romanında Canan, melek gibi yüce ve ulaşılamaz bir kadın olarak karşımıza çıkmaktadır. Osman kavuşamadığı bu yüceltilmiş kadına kavuşmayı arzular. Bu arzu, onu "yeni hayat" yolculuğuna çıkaran nedendir. Canan ise başka bir erkeğe yani Mehmet'e âşiktir. Canan, Mehmet'i ararken Osman kendisini başka bir aşka adanmış olan Canan'a kavuşmayı arzulamaktadır. Bu noktada, Zizek'in belirttiği gibi, acı çeken âşıkların yer aldığı mazoşistik bir tiyatro ortaya çıkmaktadır. Osman, roman boyunca aşkı uğruna çıktığı yolculuklarda kazalar yaşar; acı ve ölüm temalarının bu kaza anlarında ön plana çıktığına tanık oluruz. Osman'ın Canan'a olan aşkı, bir saray aşkıdır. Saray aşkında olduğu gibi, yüceltilmiş ve erişilemez olan kadın das Ding'i simgelemektedir. Bir diğer deyişle, Osman'ın asıl istediği, paradoksal da olsa, Canan'a kavuşmamaktır. Osman, Canan'a kavuşamadığı sürece arzu duymaya devam edecektir.

Yolculuk ve Kaza: Jouissance ve Ölüm Dürtüsü

Kitabı kendi ifadesi ile "sabaha kadar, gözlerimdeki ağrıdan, uykusuzluktan takatim kesilinceye kadar" (Pamuk, 2019, s. 31) okuduğunu ifade eden Osman, yeni hayata ulaşmak için üniversite eğitimini bırakıp yolculuklara çıkmakta ve aralıksız bir şekilde bu yolculuklarına devam etmektedir.

Lacan'a göre, dürtünün nesnesi olarak da ifade edilen nesne a'nın içinde, kayıp nesnenin bir izi olarak kısmi jouissance bulunmaktadır. Bu nedenle, her ne kadar öznenin nesne a'ya ulaşması imkânsız olsa da özne nesne a'nın etrafında dönerek, o nesneye yakınlaşıp-uzaklaşmasına bağlı olarak kısmi jouissance deneyimleyebilir (Laurita, 2010). Jouissance Lacan'ın psikanalitik kurama kazandırdığı bir ifade olmakla birlikte, acıyı da içerisinde barındıran zevke karşılık gelmektedir (Evans, 1996, ss. 93-94). Kısmi jouissance'ı elde eden özne bu bağlamda zevke de erişeceği için nesne a'ya ulaştığı illüzyonuna kapılarak nesne a'nın etrafında dönmeye devam eder (Laurita, 2010). Bu noktada, arzu yoktur, çünkü Lacan'a göre jouissance ve arzu beraber var olamazlar. Arzu için eksiklik gerekirken jouissance bu eksikliğin doyurulması ile ilişkilidir (Lacan, 1962-1963/2014, ss. 157-168). Bu bağlamda, jouissance'mın ise dürtü tatmini yoluyla ortaya çıktığını ifade eden Lacan, dürtünün sürekli bir tatmin arayışında olduğunu ifade etmiştir. Bu nedenle, dürtünün yapısına kodlanmış olan bir yıkımın olduğunu ve böylece dürtülerin ölüm dürtüsü¹ ile ilişkili olduğunu ifade etmiştir (Lacan, 1959-1960/1992, ss. 205-217). Bu bağlamda, Osman'ın devamlı ve tekrarlı olarak kitabı okuması ve yolculuklara çıkması da Osman'ın jouissance hâli içerisinde olduğunu düşündürmüştür. Osman'ın, bu tekrarı "sabaha kadar, gözlerimdeki ağrıdan, uykusuzluktan takatim kesilinceye kadar" şeklinde anlatması ve yolculuklar boyunca tekrarlanan karın ve bacak ağrıları ise jouissance'ın getirdiği acı ve diğer bir deyişle tekrarlı dürtü tatminin getirdiği yıkıma işaret etmektedir. Bu bilgiler ışığında, Osman'ın şu ifadesi dikkat çekicidir:

Kitabın ışığıyla aydınlanmış bakışımın, eski dünyanın herhangi sıradan bir eşyasını bulup incelerse, o eşyayı küçüklüğümde aradığımız o sihirli şeye dönüştürülebileceğini bir an hissettim. Ama aynı anda kitabın beni dünyada yapayalnız bıraktığı duygusu öylesine güçle

¹ Hayattaki varlığın, yokluk ile var olabileceğinden bahseden Lacan, ancak yıkım ile de yaşam dürtülerinin olabileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda gösterenler zincirinde de bir referans noktası olarak aldığı bu ölüm dürtülerinin ise doğaları gereği dürtü kavramına sembolik olarak işlenmiş olduğunu eklemiştir (Lacan, 1959-1960/1992, ss. 205-217).

içimi sardı ki, karanlık denizin birden yükselip beni içine çekip yutacağını sandım. (Pamuk, 2019, s. 13)

Osman, kayıp nesne konumunda olan kitaba olan arzusunu “küçüklüğümde aradığımız o sihirli şey” diyerek ifade ederken aynı zamanda “beni içine çekip yutacağı” ifadesi ile arzuladığı nesneye olan yakınlığın kendisine jouissance hissiyle beraber yıkıcılığı da getirdiğine işaret etmektedir. Nitekim, Osman’ın yeni hayata ulaşmak için çıktığı yolculukların “ölümüne” ulaşması şaşırtıcı değildir. Osman, bu yolculukları sırasında bir beklentiye girdiğini ifade ederken bu beklentiyi, “Demek ki aradığım buymuş, buymuş istediğim. Yüreğimin içinde nasıl da hissettim bulduğum şeyleri: Huzur, uyku, ölüm, zaman!” (Pamuk, 2019, s. 41). Bu bağlamda, Osman’ın aradığı ve bulmak istediği yeni hayat romanda ölüm ile beraber ortaya çıkmaktadır.

Buna ek olarak Osman, yolculuk sırasında karşılaştığı bu kaza ve ölümden bahsederken o anlarda karşısına çıkan melekten, ölüm meleğinden bahsetmektedir. “Bir saray aşkı (*Courtly Love*) olarak *Canan* aşkı” başlığında da ele alındığı gibi, Osman Canan’ı bir melek olarak tasvir etmiştir. Aynı zamanda Osman, ölümle karşılaştığı o *kavuşma* anında hayalinde annesi ile konuşmaya başlamaktadır ve bu da Osman’ın Canan’a olan aşkı ile das Ding arasındaki ilişkiyi de desteklemektedir. Nitekim, ana karakterin kaza/ölüm anı için kullandığı “eşsiz ve kusursuz bir zaman”, “talih anı”, “Tanrı tarafından mutlu kullara ihsan edilmiş” ve “meleğin görüldüğü an” (Pamuk, 2019, s. 43) ifadeleri das Ding’e kavuşma anı olarak değerlendirilmektedir. Das Ding’in gerçek düzlemde konumlanıyor oluşu nedeniyle, bu anın simgeselleştirilemiyor oluşu da Osman’ın ölümle karşılaşma anının gerçeğe karşılaşma anı olduğunu düşündürmüştür.

Osman ve Mehmet, Pertev ile Peter: Ego İdeali ile İdeal Ego

Osman’ın hayatında önemli rol oynayan bir diğer kişi olan Mehmet hem Canan’ın sevgilisi hem de Dr. Narin’in oğlu olarak Osman’ın olmak istediği kişidir. Bu isteğini romanın farklı yerlerinde dile getiren Osman şöyle demektedir: “Benim de böyle bir adım olsaydı ve böyle bir babam, ben de başka biri olmak isterdim.” (Pamuk, 2019, s. 89). En başta Demiryolcu Rıfki Amca’nın romanlarını okumak olmak üzere birçok konuda Mehmet ve Osman benzerlik göstermektedirler. Demiryolcu Rıfki Amca’nın Pertev ile Peter romanında olduğu gibi *Yeni Hayat* romanında da Osman ve Mehmet diyalektiği göze çarpmaktadır. Bu anlamda, Mehmet’in Osman’ın hayatındaki konumu Lacan’ın ego ideali ve ideal ego kavramlarını düşündürmektedir. Bu iki kavram arasında bariz bir farklılıktan bahseden Lacan, ego idealini öznenin simgesel çerçevede özümlediği ve özneyi simgesel düzende bu şekilde var eden idealler olarak açıklarken ideal egoyu öznenin imgesel olarak içine attığı, ayna evresinde (*mirror stage*) aynaya yansıyan görüntüdeki illüzyona bağlı olarak gelişen idealler olarak açıklamaktadır (Evans, 1996, ss. 52-53). Ego gelişiminin basamaklarından biri olan ayna evresinde bebek, parçalı olan bedenine rağmen aynada bütün olan imajını görmektedir. Bu bütünlük imajı, özneyi parçalanma ile tehdit etmektedir. Bu nedenle, özne parçalı bedeni ile aynada gördüğü bütünlüğe sahip ve tam olan beden arasında bir kaygı deneyimlemektedir. Öznenin parçalı bedeni ve aynada gördüğü imaj arasındaki ikili ilişkiden ise saldırganlık (*aggressiveness*) ortaya çıkmaktadır (Lacan, 1949, s. 79). Bu anlamda Osman’ın, Mehmet’i bulmak için çıktığı yolda Mehmet’le karşılaşmasını şu şekilde ifade etmesi dikkat çekicidir:

Ahşap kahve sandalyeleri arasından çıkarken, sahne denilen toprak yükseltiden üç dört sıra geride, oturmuş Viranbağ Postası’nı okuyan birini gördüm, kalbim küt küt attı. Malum Mehmet’ti, Canan’ın sevgilisi, Dr. Narin’in ölü oğlu, bacak bacak üstüne atmış, dünyayı unutmuş, benim aradığım huzurla gazetesini okuyordu işte. (Pamuk, 2019, s. 154)

Romanda, Osman ve Mehmet arasında basit bir benzerlikten öte birebirlik² söz konusudur. Mehmet, Osman'ın arzuladığı şeylere (Canan'ın sevgisi, Dr. Narin'in soyadı, huzur) sahiptir. Bu bağlamda, Osman ve Mehmet arasındaki birebirliği bozan tek şey, Osman'ın Mehmet'in sahip olduklarına sahip olamaması, diğer bir deyişle eksik olmasıdır. Mehmet Osman'ın aynada kendini bütün, tam ve eksiksiz olarak gördüğü imajı gibidir. Mehmet'in bu varlığı Osman'ı eksiği ile yüzleştirmekte ve Osman için tehdit oluşturmaktadır. Bu ikilikten ortaya çıkan ise Osman'ın saldırganlığıdır. Bu bağlamda, Osman'ın Mehmet'ten bahsederken “düşman, karşı taraf” anlamlarına gelen “*hasım*” ifadesini kullanması şaşırtıcı değildir (Hasım, t.y.). Tüm bunlar da Mehmet'in, Osman'ın ideal egosunu yansıttığını düşündürmektedir.

Osman, Mehmet'e “Yeni Hayat” hakkında sorular sorarken, onu “bilge bir şeyh”, kendisini “sefaletin sınırlarına varabilen talihsiz yolcu” olarak tanımlamakta ve “Yeni Hayat'ın” benden sakladığı bilgisi vardı onda” demektedir. Osman'ın bu ifadeleri ile Mehmet'i “kendisinden bilgi saklayan bilge bir şeyh” olarak tanımlaması da Osman'ın eksikliğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, Osman'ın ideal egosuna karşılık gelen Mehmet ile kurduğu bu ilişkinin yatay düzeydeki bir ilişki yani imgesel öğeler tarafından örülmüş bir ilişki olduğu söylenebilir. Bu nedenle, diğer yatay ilişkilendirmelerde olduğu gibi Osman'ın Mehmet ile kurduğu ilişki özdeşleşme ve rekabet üzerine kuruludur (Fink, 1997, s. 35). Bu bağlamda, Osman ve Mehmet'le özdeşleşme kurarak hem onun gibi olmak istemekte hem de onunla rekabet içerisinde bulunmaktadır. Mehmet, Osman'a “Her şeyin aslında, İlk Neden'ine, kökenine varmak istiyorsun değil mi? Saf olana, bozulmamış olana, sahil şeye ulaşmak istiyorsun. Ama yok öyle bir başlangıç. Hepimizin taklidi olduğu bir asıl, bir anahtar, bir söz, bir köken aramak boşuna.” (Pamuk, 2019, s. 170) demektedir. Bu bağlamda Mehmet, Osman'ın peşinde olduğu hayata ulaşmış biri olarak rekabette Osman'dan öndedir ve Osman'ın peşinde olduğu hayatın boş olduğunu söyleyerek Osman'a eksiğine işaret eden bir pozisyondadır. Osman'ın Mehmet'in bu konumuna karşı olan hisleri ise ikirciklidir: “Bana sarılıp yanaklarımdan öptü. Ne kadar da memnun olmuştu beni görmekten! Ne kadar da nefret ediyordum ondan! Hayır, peki seviyordum. Hayır, niye sevecektim? Öldürecekim.” (Pamuk, 2019, s. 164) de demektedir. Osman, hem Mehmet ile kurduğu özdeşleşme ile onu sevmekte hem de Mehmet'le girdiği rekabetten ondan nefret etmektedir. Nitekim Mehmet bulunduğu konum ile Osman'ın eksiğine işaret etmekte ve Osman'ı parçalanma tehdidi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Osman'ın Mehmet'i silahla vurması da bu bağlamda ana karakterin hissettiği saldırganlık ile açıklanabilir. Fakat Osman'ın Mehmet'le kurduğu özdeşleşme ve Mehmet'e karşı hissettiği rekabet duygusu Mehmet'i öldürdükten sonra da devam etmektedir: “Aynada gördüğüm kişiyi katilden çok maktulün hayaletine benzettiğimi söylesem kimse inanmaz bana. Ama maktulün yaza yaza bulunduğu iç huzuru o helada ve daha sonra huzursuz otobüs tekerleklerinin üzerinde benden ne kadar da uzaktaydı!” (Pamuk, 2019, s. 173).

Bu bağlamda, Osman'ın özne yapılanmasındaki babalık işlevini anlamak oldukça önem kazanmaktadır; çünkü Osman'ın, kastrasyonun bir göstereni olan eksikle (Melman, 2009) başa çıkamadığı ve kendisine eksiği hatırlatan Mehmet'i öldürerek eksiği inkâr etmeye çalıştığı söylenebilir. Bir sonraki bölümde Osman'ın özne kurulumundaki sorunsal babalık işlevi bağlamında ele alınacaktır.

Babalık İşlevinin Temsili Dr. Narin: İmgesel ve Simgesel Eksen

Ayna evresi, çocukların 6-18 aylık oldukları evrede kendisine bir yer bulur ve bu evre öznenin kurulum aşamasındaki önemli bir noktadır. Bu zaman aralığında çocuklar aynada bir ileri ve bir geri hareket ederler. Buradaki amaç kendilerini bir bütün olarak görebilecekleri zafer anına (*jubilation*) ulaşmaktır (Lacan, 1949, ss. 94-95). Bu sürecin bir anında çocuk aynaya bakar. Kendisinin aynaya baktığı bu anda annesinin kendisine baktığını ayna üzerinden görür. Anne bu esnada çocuğa “Bu sensin.” der ve bu deyişle çocuğun bütünlüğü tasdiklenmiş olur. Burada çocuk anne üzerinden aynadaki görüntüsü ile özdeşleşme kurmaktadır. Bu özdeşleşme, imgesel özdeşleşmedir ve bu evre imgesellikle karakterizedir. Bu imgesel

² Pamuk, kitabın iki anlamlılığını bu noktada derinleştirerek Mehmet'in ortadan kaybolmak için kendine koyduğu takma adın Osman olduğunu söylemiş ve Mehmet ile Osman karakterlerinin iç içe geçmiş halini arttırarak Mehmet'in romandaki varlığını değişik şekillerde ele almaya olanak tanımıştır.

özdeşleşme üzerinden çocuğun bütünlüğüne ulaşma anı, L şemasında yer alan a-a' ilişkisinde görülebilmektedir (Gürsel ve Gençöz, 2019). Lacan, 1950'nin başlarından itibaren ayna evresini çocuklukta belli bir zaman dilimi ile sınırlamaktan çıkarmıştır ve öznenin tüm yaşamına yayılan bir süreç olarak ele almıştır (Evans, 2019, s. 118).

L şemasında yer alan simgesel eksen imgesel eksen tarafından kesilmektedir (Evans, 2019, s. 172). Şemada yer alan simgesel eksen, Başka'nın özne ile olan ilişkisiyle ilgilidir. Başka bir deyişle, buradaki Başka kurallar, yasalar, idealler gibi üçüncü bir şey olarak öznenin yapılanışına dâhil olmakta ve özne tarafından tanınmaktadır. İmgesel eksen ise ego ve spekülör imaj (*specular image*) yani çocuğun aynadaki görüntüsü ile ilişkilidir. Bu da yukarıdaki bölümde ele alınan Osman ile Mehmet'in ilişkisine benzer olarak, ego ve benzerleri arasındaki bir diyaloga karşılık gelmektedir. Simgesel eksenin imgesel eksen ile kesintiye uğraması ile özne ve Başka arasında yer alan simgesel eksen üzerindeki ilişkinin ben (a) ve başka (a') tarafından kesintiye uğraması anlamına gelmektedir.

Orhan Pamuk'un *Yeni Hayat* isimli kitabına, ayna evresi ve L şeması üzerinden bakıldığında, ilk dikkat çeken nokta kitabın tamamının Osman'ın dilinden anlatılmasıdır. Bu anlatışta, baskın olan noktalardan bir tanesi, anlatılanların Osman'ın egosu ve aynada kendisine dair gördüğü imgesiyle ilişkili olduğudur. Bir diğer nokta ise Osman'ın anlattıklarının gerçeküstü birçok materyal içermesi, yani anlattıklarının imgesel öğelerle dolu olmasıdır. Bu imgesel öğeler kitapta öylesine baskındır ki kitapta simgesele dair hangi öğelerin yer aldığını saptamanın zor olduğu söylenebilir.

Kitapta yer alan simgesel eksene dair ipuçlarını erişebilmek için Osman'ın yapılanışında babalık işlevinin (*paternal function*), yani babanın çocuğu kastre edeceğine işaret eden bir tehdidin (Evans, 2019, ss. 62-63) ne derece rol oynadığına bakılabilir. Kitap süresince Osman, babasından çok az ve çoğunlukla dolaylı olarak bahsetmektedir. İlk olarak ilk bölümde babasından şu şekilde bahsetmektedir: “Dün babam öldü. Bugün gömdük, boktan herifin tekiydi, hep içerdi, annemi döverdi, bizi burada istemedi, ben yıllarca Viranbağ'da yaşadım.” (Pamuk, 2019, s. 14). Hemen sonrasında Osman'ın iç sesinden tüm bu söylediklerinin hiçbirinin doğru olmadığı anlaşılır. Osman'ın babasından ilk olarak bu ifadelerle bahsediyor olması, babasını etkisizleştirmeye çalışmasının bir örneği olarak okunabilir. Kitabın ilerleyen sayfalarında ise Osman farkına varmadan Demiryolcu Rıfki Amca'nın evinin önüne geldiğini ve onun yaşadığı daireye baktığını fark etmektedir. Bu noktada “Aklımda tuhaf bir istek vardı: Babamla ona en son gittiğim zamanlarda evin içinde gördüğüm eşyaları bir kere daha yakından görmek” (Pamuk, 2019, s. 15) ifadelerini kullanmaktadır. Birkaç cümle sonra ise “Demiryolcu Rıfki Amca geçen yıl kalpten ölen babamdan bir yıl önce ölmüştü” (Pamuk, 2019, s. 16) ifadesi ile hem Osman'ın babasının hem de babasının arkadaşının birer yıl arayla öldükleri anlaşılmaktadır. Burada önemli bir nokta, her ne kadar Osman babasından çok Demiryolcu Rıfki Amca'dan kitap boyunca bahsediyor olsa da aslında bu kişiyle babası aracılığıyla tanıştığı için bu kişinin bir tür baba ikamesi olduğu sonucuna ulaşılabilir. Buradaki bir diğer önemli nokta ise bir önceki alıntıda Osman, babasının ölümüne işaret ederken kitabın sonraki sayfalarından alınan diğer alıntıda ise hem Demiryolcu Rıfki Amca'nın hem de babasının ölümüne işaret etmektedir. Yani hem babasının hem de babasının ikamesi olan kişinin ölmüş olmalarına işaret etmesinin onları etkisizleştirmeye çalışmasının bir başka örneği olduğu öne sürülebilir.

Osman, babasına kıyasla, kitap boyunca Demiryolcu Rıfki Amca'dan sıklıkla bahsetmektedir. Mehmet'in babası olan Dr. Narin ise Osman'ın bahsettiği bir başka baba karakteridir. Kitap boyunca, Osman'ın kendi babasından daha çok ve daha detaylı olarak Demiryolcu Rıfki Amca'dan ve Dr. Narin'den bahsetmesi, Osman'ın kendisinde kastrasyon tehdidi oluşturacak bir baba figürü arayışında olduğu şeklinde okunabilir. Öte yandan, Osman'ın kitapta babasından bahsettiği bazı noktalarda babasının ölmüş olmasına işaret ediyor olması ise Osman'ın babasının kastre edici işlevinden kaçmasının bir yöntemi olarak okunabilir. Tüm bunlar ise Osman'ın yapılanışında adeta babalık işlevinin işlememiş gibi durduğuna işaret etmektedir. Ayrıca Osman, Dr. Narin'in yanında kalıp Dr. Narin'in isteğiyle onun “oğlu” olabileceksen (Pamuk, 2019, s. 105), onun yanından ayrılır. Devamında ise Mehmet'i bulup onu öldürür. Mehmet, Osman'a kitabın sonunun hiçbir yere varmadığını, her şeyin boş olduğunu ve öyle bir dünyanın olmadığını söyleyen kişidir. Yani Mehmet, Osman'ın eksikliğine işaret eden kişidir. Osman, Mehmet'i öldürerek aslında “eksikliği” öldürmektedir. Bir anlamda bu nokta, Osman'ın simgesel ekseni yok etme girişimi olarak da okunabilir.

Tüm bunlar ışığında Osman'ın özne olma yolculuğuna bakıldığında, Osman'ın yapılanışında en bariz olarak görülen noktanın imgesel öğelerin baskınlığı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu imgesel öğeler, Osman'ın yaşamında öylesine kuvvetlidir ki simgesel öğeler Osman'ın yaşamında ya çok zayıf kalmaktadır ya da işleyememektir.

Sonuç

1994 yılında post-modern anlayışla yazılan *Yeni Hayat* romanının, farklı anlamlandırmalara alan tanıyacak şekilde örülmesi, Lacanyen psikanalitik yaklaşım ile derinlemesine incelenmesine alan açmıştır. Bu amaçla, bu çalışmada, romanda dikkat çeken temel noktalar Lacanyen psikanalitik kavramlar ile aydınlatılmaya çalışılmıştır. *Yeni Hayat* kitabı Osman için arzu nesnesi rolündedir ve Osman kitabı ilk olarak Canan'ın elinde görmektedir. *Yeni Hayat* kitabının vadettiği hayatın peşinden koşan Osman, hiçbir zaman ona ulaşamaz, çünkü arzunun nedeni olan nesne a'nın boşluğunu doldurmak imkânsızdır. Kitaptaki hayata ulaşmaya çalışması gibi Canan'a da ulaşmak isteyen Osman için bu kavuşma hiçbir zaman gerçekleşmez. Osman'ın Canan aşkı, Lacan'ın Etik Semineri'nde bahsi geçen saray aşkının bir örneğine benzemektedir. Bu aşkı, das Ding'in temsili olan kadının yeri boştur; öznenin arzusunun etrafında şekillendiği bir karadelik gibidir. Bu nedenle, das Ding'de olduğu gibi, hiçbir zaman ulaşamayacak olandır. Osman da Canan'ın aşkı ile peşinden gittiği yolculuklarda, hiçbir zaman ulaşamadığı bir nesnenin, yani das Ding'in peşinde gibidir. Kitapta sıklıkla yer alan bu yolculuklar, şahit olunan kazalar ve bu kazalardan birinde ölebilmek ihtimali ise Osman'ın peşinde olduğu das Ding'e kavuşma anı olarak yorumlanmıştır. Bu anlamda, Osman'ın aradığı ve bulmak istediği *yeni hayat* gerçek bir an olan ölüm ile ortaya çıkmaktadır.

Buna ek olarak, narsistik bir yapıda olan saray aşkında, âşık olan özne, âşık olduğu kadına kendi ideallerini yansıtmaktadır. Bu bağlamda, Osman'ın imgesel dünyasında Canan, isminin çağrışımlarına uygun olarak melek gibi yüce ve ulaşılamaz bir kadın olarak tasvir edilir. Osman'ın bu idealleri hem Canan'ın sevgilisi hem de Dr. Narin'in oğlu olarak Osman'ın olmak istediği kişi olan Mehmet ile olan ilişkisine de yansımıştır. Mehmet'in Osman'ın ideal egosu ile ego idealinin çatışmasının çekirdeğinde yer aldığı düşünülmüştür. Mehmet, Osman'ın eksikliğine işaret etmektedir. Bu ise Osman'da parçalanmaya yönelik bir tehdide yol açmaktadır. Bunun sonucunda ise Osman, Mehmet'i silahla vurmaktadır.

Son olarak, Osman'ın özne olma sürecine bakıldığında ise imgesel öğelerin baskınlığı karşısında simgesel öğelerin ana karakterin yaşamında çok zayıf kaldığı ya da işleyemediği görülmektedir. Burada belirleyici olanın ise Osman'ın hayatında babalık işlevin yetersiz olması ile ilgili olduğu düşünülmüştür.

Kaynakça

- Bozkurt, C. (2016). "Yeni Hayat" romanı bağlamında anlatı, anlatıcı konumu ve anlatım tutumu. *Journal of Turkish Language and Literature*, 2(1), 67-80.
- Canan. (t.y.). Türk Dil Kurumu: Güncel Türkçe Sözlük içinde, Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Evans, D. (1996). *An introductory dictionary of Lacanian psychoanalysis*. London: Routledge.
- Fink, B. (1997). *A Clinical introduction to Lacanian psychoanalysis: Theory and technique*. Cambridge: Harvard University Press.
- Gürsel, M. D. ve Gençöz, T. (2019). Psikoz. T. Gençöz (Yay. haz.), *Lacanyen Psikanaliz* içinde (ss. 1-8). Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Hasım. (t.y.). Türk Dil Kurumu: Güncel Türkçe Sözlük içinde, Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
- Lacan, J. (1949). The mirror stage as formative of the I function as revealed in psychoanalytic experience (B. Fink, Çev.). *Écrits: The First Complete Edition in English* içinde (ss. 75-81). New York: Norton & Company.
- Lacan, J. (1992). *The seminar of Jacques Lacan book VIII: The ethics of psychoanalysis*. J. A. Miller (Yay. haz.), (D. Porter, Çev.). New York, USA: W. W. Norton & Company, Inc. (1959-1960)
- Lacan, J. (1993). *The seminar of Jacques Lacan: Book III: The psychoses* (R. Grigg, Çev.). W. W. Norton & Company. (1955-1956)
- Lacan, J. (2006a). The function and field of speech and language in psychoanalysis. (B. Fink, Çev.). *Écrits: The First Complete Edition in English* içinde (ss. 197-268) W. W. Norton & Company. (1966)

- Lacan, J. (2006b). The instances of the letter in the unconscious. (B. Fink, Çev.). *Écrits: The First Complete Edition in English* içinde (ss. 412-441) W. W. Norton & Company. (1966)
- Lacan, J. (2014). *The Seminar of Jacques Lacan, Book X: Anxiety*. (A. R. Price, Çev.). Cambridge, UK: Polity Press. (1962-1963).
- Laurita, C. (2010). *Working with the drive: A Lacanian psychoanalytic approach to the treatment of addictions*. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Duquesne University, USA. Erişim adresi: <https://dsc.duq.edu/etd/805>
- Melman, S. (2009). Schreber's lack of lack. *The Letter: Irish Journal for Lacanian Psychoanalysis*, 40(1), 83-91.
- Pamuk, O. (2019). *Yeni Hayat*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Price, S. M. (2018). *"The love we court": Medieval discourses of love & the performative politics of romantic love* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Flinders University, Adelaide-South Australia.
- Stanizai, E. A. (2019, Ağustos). Lacanian aesthetics and four paradigms of literary criticism, NIDA Lacan tudy and Reading Group, Sydney.
- Trilling, L. (2008). *The liberal imagination*. New York, USA: New York Review Books. (1950)
- Zizek, S. (2005). Courtly love, or, woman as Thing. *The metastases of enjoyment: Six essays on women and causality* içinde (ss. 89-112). London, New York: Verso.

An Analysis of Orhan Pamuk's *The New Life* Novel, Using Lacanian Psychoanalytic Concepts Extended Summary

The New Life, a post-modern novel written by Orhan Pamuk in 1994, has been constructed in a manner which allows for multiple interpretations. The multiplicity of meanings is signalled by the first words of the novel, which is a quote by Novalis: 'Despite listening to the same stories, others never experienced something like this'. French psychoanalyst Lacan bases the theory of psychoanalysis on linguistic notions. It is thought that analysing the novel using Lacan's psychoanalytic theories will add depth to the book. Thus, the issues of interest in the novel have been reinforced through Lacanian psychoanalytic concepts.

The study explores the fact that, for the protagonist Osman, the book acts as an object of desire. Osman's first encounter with the book he is reading occurs when he sees Canan holding it. Thereafter, Osman constantly tries to reach the world promised by the book. Even though Osman considers the aspects described by the book to be meaningful, what he will eventually reach is always a lack. In the book, Osman is alerted to this lack by Mehmet. According to Lacan, object petit a, which is the cause of desire, points at lack. In order to fill the void, the subject spends his life chasing object a. However, it is impossible to fill this void. This void can only be substituted by objects of desire (Lacan, 1962-1963/2014), similar to *The New Life* novel which is an object of desire for Osman.

Osman's love for Canan is akin to the concept of courtly love; the concept of courtly love is mentioned in Lacan's seminar titled *The Ethics of Psychoanalysis*. Throughout the novel, Osman is in love with Canan. He wants to reach her but does not succeed. In Osman's imagination, Canan, in line with the connotations of her name, is portrayed as a holy, unreachable woman, thereby resembling an angel. According to Lacan, courtly love has a narcissistic structure. The subject projects his ideals onto the woman he loves. Courtly love consists of a desire which has violated its boundaries (Lacan, 1959-1960/1992). The woman represents das Ding, and thus, a void. She resembles a black hole; the subject's desire orbits and is shaped by this black hole (Zizek, 2005). Thus, similarly to das Ding, the woman is forever unattainable. In courtly love, the person who is in love desires to reach the woman he loves. At the same time, there is nothing as scary as the prospect of finally reaching her (Zizek, 2005). Throughout the novel, Osman is unable to reach Canan, since his love for Canan is connected to das Ding, impossible and masochistic. When he sets on journeys to chase Canan due to his love for her, Osman seems to be chasing an unattainable object, that is, das Ding.

The journeys which feature frequently in the book, the witnessed accidents and the near-death experience in one of the accidents, have all been interpreted as the moment of reaching the long-chased das Ding. As such, the new life sought by Osman manifests itself in the real register through death.

Mehmet plays an important role in Osman's life. As he is Canan's boyfriend and Dr Narin's son, he is the person Osman wants to be. Furthermore, Mehmet is thought to be situated at the core of Osman's conflict, namely the conflict between ideal ego and ego-ideal. Mehmet represents Osman's lack, which in turn imposes a threat of fragmentation on Osman. As a consequence, Osman shoots Mehmet.

When Osman's subjectification process is analysed, it is observed that symbolic subjects are under the dominance of imaginary elements. Faced with this dominance, the symbolic elements' role in the protagonist's life is weak or dysfunctional. The possible reason is thought to be the insufficiency of the paternal function in Osman.